

Kirpikler Islanması

Eyelashes Do Not Get Wet

Ahmet Çelenkoğlu*

Öz

Meslektaşımız Müjgân Şan'ın vefatı nedeniyle kaleme alınan makalede, makale yazarının mesleki projeler adına yaptığı girişimler, Merhum Şan'ın sağladığı mesleki dayanışma ile birlikte ifade edilmektedir. Makale, kütüphaneciliğimizin yakın geçmişine bürokratik engeller açısından eleştirel bir yaklaşım da içermektedir.

Anahtar Sözcükler: Müjgân Şan; Milli Kütüphane; Türkiye Fikir ve Sanat Eserleri Portalı.

Abstract

In the article penned due to the passed away of Müjgân Şan, initiatives of the author of this article on behalf of professional projects has been expressed together with the professional solidarity provided by the deceased Ms. Şan. The article also includes a critical approach to bureaucratic barriers to the recent past of our librarianship.

Keywords: Müjgân Şan; National Library; Turkey Intellectual Property Portal.

Müjgân ismi çok yaygın değildir. Belki bu nedenle, bu kelimeyi her duyduğumda, zihnim hep benzer çağrışımı yapar. İlkokul beşinci sınıftayken aşık olduğum Müjgân öğretmenimi, DTCF'de hocam ve Milli Kütüphane'de Başkanım olan rahmetli Müjgân Cunbur'u, bir de bildiğim diğer Müjgân'ı, yani Müjgân Şan'ı anımsarım. Ve tabii ki Ahmet Kaya'nın ünlü bestesini:

“Şenlik dağıldı, bir acı yel kaldı bahçede yalnız.

O mahur beste çalar, müjgânla ben ağlarız.

Gitti dostlar, şölen bitti, ne eski heyecan ne hız.

Yalnız kederli yalnızlığımız da sıralı sırasız.

O mahur beste çalar, müjgânla ben ağlarız.”

Sevgili Müjgân Şan için bir anma yazısı kaleme almaya kalkıştığımda, isminin anlamına baktım; ‘kirpik’ imiş.

Kirpik! Zaten Ahmet Kaya'nın bestesini yaptığı bu ünlü şarkının sözlerini Attila İlhan; Deniz Gezmiş, Yusuf Aslan ve Hüseyin İnan'ın asıldığını öğrendiğinde yazmış. Şarkıdaki Müjgân da, bir kadını değil, şairin yalnızlığını ve çaresizliğini ifade etmek için kullandığı ‘kirpiklerini’ simgeliyormuş.

Daha önce de, Kutup-L'de yazdığım gibi, Müjgân Şan'ın ölümü, beni hafızamda bir yolculuğa çıkardı. Müjgân, koyu yeşil ceket ve eteğiyle canlanıyor gözümde, masasında otururken. Dikkat kesildiğinde hafifçe kıstığı gözleri, genellikle dudaklarını büzmesine rağmen,

* Milli Kütüphane Başkanlığı. e-posta: celenkogluahmet@gmail.com

National Library of Turkey

gülümsediğinde bütün yüzünü aydınlatan gülümsemesiyle... Ve dişlerini sıkarak, kelimeleri özenle seçerek, biraz da yavaş, tane tane konuşması...

Kendisiyle, mesleki konular dışında bir arkadaşlığımız, mesai saatleri dışında bir ortak anımız hemen hemen hiç olmadı. Eminim, benden çok daha sıkı dostları vardır. Buna rağmen neden ölümü beni çok duygulandırdı? Çünkü Müjgân'a buruk bir minnet borcum var.

Yıl 2004...

Milli Kütüphane Başkanlığı'nda Kataloqlama ve Sınıflama Şube Müdürü olarak görev yapıyorum. 1988'de kütüphaneci olarak çalışmaya başladığım bu şubede, gerek Anglo-Amerikan Kataloqlama Kurallarının, gerek MARC standartlarının uyarlanması ve uygulanması ve gerekse Milli Kütüphane Veri Tabanının oluşturulup geliştirilmesi konusunda yaptığım özverili çalışmalar nedeniyle bu göreve atanmışım. Milli Kütüphane'nin bu konularda ülke kütüphanelerine önderlik yapmasında önemli katkıları var ve kataloqlama konusunda ülke düzeyinde otoritelerden birisi olarak kabul ediliyorum. 2000 yılına kadar konu başlıkları kullan(a)mayan Milli Kütüphane'de, Milli Kütüphane üst yönetiminin olumsuz bakmasına/ karşı çıkmasına rağmen, Milli Kütüphane Konu Başlıkları Listesinin oluşturulup geliştirilmesi konusunda kişisel risk alarak bu uygulamayı başlatmışım. Anlaşılacağı üzere, uzmanlık alanım olan yerde büyük bir idealizmle çalışıyorum.

Bir gün bir yazı geldi: "Duyulan lüzum üzerine ... tarihinden itibaren Okuyucu Hizmetleri Şube Müdürlüğünde görevlendirilmenize, sizden boşalan Kataloqlama ve Sınıflama Şube Müdürlüğü'ne Cengiz Aslan'ın görevlendirilmesine" mealinde. Hemen adı geçen kişiyi arayıp konuyla ilgili bilgi sahibi olup olmadığını sordum. "Vallahi hiç dahlim ve bilgim yok. İstersen beraber gidip Başkan ile görüşelim." dedi. Gittik Başkan Tuncel Acar'ın makamına. Bu kadar başarılı çalışmalar yaptığım bu Şubeden neden alındığımı, neden cezalandırıldığımı sordum. Tuncel Bey aynen şöyle dedi: "Olur mu hiç Ahmet Bey, ne cezalandırması? Okuyucu Hizmetleri Şubesi berbat durumda, batmak üzere. Ne kadar yetenekli ve başarılı olduğunuzu bildiğimiz için orayı kurtarmanız için sizi görevlendirdik.". Her ne kadar içtenliğine inanmasam da, bu söz, kırılan gururumu okşadı galiba. Ne de olsa, Kataloqlama ve Sınıflama Şubesinde işleri ve çalışmaları düzene koymayı başarmıştım. Demek şimdi sıra Okuyucu Hizmetleri Şubesini kurtarmaya gelmişti.

Görevlendirildiğim yeni Şubeye gider gitmez, personelin görev tanım ve dağılımlarını düzenledim. Şubenin iki kronik sorunu vardı. İlki, Milli Kütüphane'nin ders çalışma salonu haline gelmesi, diğeri de, kitap sayımı işlemleri.

Milli Kütüphane öyle bir hale gelmişti ki, öğrenciler kendi kitaplarıyla Milli Kütüphane'ye geliyor, ders çalışıp gidiyordu. Ve o zamanlar yürürlükte olan Okuyucu Hizmetleri Yönetmeliğinde yer almasına rağmen, özellikle çıkışta, beraberlerindeki kitaplar kontrol edilmiyordu. Turnike sisteminin tam ve sağlıklı olarak işlemediği de göz önünde bulundurulduğunda, bu durum koleksiyon güvenliği için büyük bir risk oluşturuyordu. Yazılı Makam Onayı alarak, Milli Kütüphane'ye giriş-çıkış işlemlerinin denetime alınmasını sağladım. Bu konuda bilgilendirme afiş ve yazıları hazırlatıp gerekli yerlere asarak okuyucuların beraberinde getirdiği kitaplara, girişte 'Okuyucuya aittir' diye bir kaşe vurulmasına, çıkarken de çanta ve poşetlerinin içine bakmaya, kitapların kaşeli olup olmadığını denetlemeye başladık.

Neden mi, çünkü Milli Kütüphane'nin 'topladığı fikir ve sanat eserlerini gelecek kuşaklara aktarmak' gibi, diğer derleme kütüphanelerinden ayrışan bir sorumluluğu da vardı.

Tabii, bu yeni uygulama, Milli Kütüphane'nin özgür (!) okuyucularında bir huzursuzluk yarattı. Birkaç hafta sonra, Milli Kütüphane girişindeki bütün bilgilendirme afişlerinin Daire Başkanı Dursun Kaya tarafından sökülüp yırtıldığını öğrendim. Dursun Bey'e sebebini sorduğumda: "Ahmetciğim, bu uygulama hakkında çok şikâyet alıyoruz. Dün bir okuyucumuz geldi, kendisi hâkim imiş. Bizi dava edeceğini söyledi. Ben de bu uygulamaya son verdim."

dedi. “İyi de, bu uygulama Makam Onayı ile başlatıldı, siz keyfi bir tavırla bitiremezsiniz.” dedim. Gülümseyerek; “Merak etme Ahmetciğim. Makam Onayı ile de iptal ederiz.” dedi Dursun Bey. Ve uygulama yazılı Makam Onayı ile iptal edildi.

Diğer konu: Milli Kütüphane’de her Ağustos ayında ‘revizyon’ olarak tabir edilen kitap sayımı işlemleri yapılırdı. Ve Ağustos ayı yaklaşıyordu. Sayım için gerekli Bakan onayları vs. alındı. Ben personelin yıllık izin ve çalışma planlamasını yaptım. Önceki yılların sayım sonuç ve raporlarını istedim. Şubedeki bir çalışma masasının gözünden bir tomar kâğıt verdiler. Sayım sırasında yerinde olmayan kitaplar listelenmişti. Yaklaşık 10.000 adet kitap...“Peki dedim, bu listelerle ilgili ne yapıldı? Ayniyat Saymanlığına ve Başkanlığa bildirildi mi gereğinin yapılmasına ilişkin?”. “Hayır dediler, burada sayım böyle yapılır.” Gereği yapılmayacaksa sayımın yapılmasının ne anlamı var?” dedim ve doğru Dursun Bey’e gittim. Konuyu anlattım. “Hep böyle yapılır, yapılmıştır. Sen de aynısını yap.” dedi. “Hayır dedim, ben listeleri hazırlatıp gereğinin yapılması/koleksiyondan düşülmesi ve mümkünse bir kopyasının sağlanıp yerine konulması için durumu Başkanlığa ve Ayniyat Saymanlığına yazılı olarak bildireceğim.” Dursun Bey, “Olur mu Ahmetciğim. Senden öncekiler zor durumda kalır, başımızı yakarsın.” dedi. “Bu iş yapılacaksa layığıyla yapılır, yapılmayacaksa göstermelik hiç yapılmasın.” dedim ve odasından çıktım.

Dedim ya, personelin yıllık izin planlamasını yapmıştım. Bu kapsamda, ben de, sayımda çok yorulacağımı düşünerek sayım öncesi güç toplamak için bir hafta yıllık izin almıştım. Yıllık iznimin bitmesine birkaç gün kala, Şube Müdürü arkadaşım Yılmaz Sivri cep telefonumu aradı, iznimin nasıl gittiğini sordu. Pazartesi günü başlayacağımı söyledim. “Yok yok, istersen yıllık iznini uzat.” dedi. “Olur mu, sayım başlayacak.” dedim. Bunun üzerine Yılmaz “Sayım artık senin sorunun değil. Okuyucu Hizmetleri Şube Müdürlüğü görevinden alındın, AR-GE Şube Müdürlüğüne verildin.” dedi. Kulaklarıma inanmadım, şaka sandım... Gerçekmiş. Yani, Okuyucu Hizmetleri Şubesini kurtarmama izin vermediler... (Not: sonra o sayımlar ve demirbaş işlemleri yüzünden, Sayıştay Dursun Bey’in ve üst yönetimin başını çok ağrıttı. Eğer yanlış anımsamıyorsam ceza bile aldılar).

AR-GE Şubesini kurtarmaya gelmişti demek ki sıra! AR-GE... Tam da bana göre! AR-GE Şubesi, o güne kadar, Milli Kütüphane’deki Şubelerin faaliyet raporlarını toplayan ve Bakanlığa raporlayan, brifing raporları hazırlayan bir birimdi. Ben oraya gidince bu durum hızla değişti tabii ki. Talebim ve girişimlerimle mevzuat hazırlama, proje geliştirme, stratejik plan ve iç kontrol çalışmaları vs. vs. çalışmalarını da üstlendi AR-GE şubesi.

Adı üzerinde; AR-GE... Bu Şubenin Müdürü olmanın verdiği özgüvenle olsa gerek, hazırladığım çeşitli proje taslaklarını, her brifing raporuna veya bütçe hazırlık çalışmalarında planlanan etkinliklerle ilgili kısımlara koyar ve arkasına da eklerdim. Daire Başkanı ve Başkan Yardımcısı yazıyı/brifing dosyasını paraflar, Başkan imzalar ve Bakanlığa gönderilirdi. İlginç olan şu: BİR KEZ BİLE, BAŞKAN VEYA DİĞER AMİRLERİM, “BU PROJE NEDİR, ÇIKAR BUNU VEYA GEL BİZE BİRAZ DAHA DETAYLI BİLGİ VER.” demedi. Demedi... Ne onlar, ne de Bakanlıktaki yetkililer!

Üzülüyordum...

DPT’nin Dokuzuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı hazırlık çalışmalarına Milli Kütüphane’yi temsilen katılmakla, Başkan yardımcısı Gönül Büyüklimanlı görevlendirilmişti. Fakat O, kendisinin toplantılara gidemeyeceğini, AR-GE Şube Müdürü olarak onun yerine benim gitmemi istediğini söyledi. Görevden kaçır mıyım, hemen kabul ettim. Bunun üzerine, bu değişiklikle ilgili gerekli yerlere gerekli yazılar yazıldı.

Tam da o zaman, Müjgân geldi aklıma. Projelerimin içinde en önemli gördüğüm Türkiye Fikir ve Sanat Eserleri Portalinin Hazırlanması ve Uygulanması Projesini aldım yanıma, gittim DPT’ye, Müjgân’ın yanına. Proje; Kültür ve Turizm Bakanlığı’nın çeşitli birimleri tarafından yürütülen telif hakları, ISBN, bandrol verme, derleme, kataloglama ve sınıflama, bilgisayara

aktarma ve bibliyografik denetim gibi, birbiriyle ilintili hatta ardışık faaliyetlerin hazırlanacak modüler yapıdaki bir bilgisayar programıyla bütünleşik olarak yürütülmesiydi.

Müjgân beni dinledi, projeyi inceledi. Çok beğendi. “Ahmet, istersen bu projeye ödenek çıkarttırmayı deneyebilirim. DPT’deki kültür ile ilgili uzmanlarla (Nezih Bey idi birisi, soyadını anımsamıyorum. Diğer bayan uzmanın ise adını bile anımsamıyorum ne yazık ki) konuşurum. Fakat mademki, Milli Kütüphane’yi DPT toplantısında sen temsil edeceksin, orada onlara kendin ver, anlat, daha iyi olur.” dedi. Daha ne yapsın sevgili Müjgân.

DPT toplantısında, Müjgân’ın daha önce benden bahsetmiş olduğu uzmanlarla tanıştım. Projeyi verdim kendilerine. İlgilendiler. “Maliyeti ne olur yaklaşık?” diye sordular. 150 milyar lira deyince “Hiçbir şey değilmiş.” dediler ve inceleyip değerlendireceklerini söylediler.

Aradan zaman geçti. Bir gün kulağıma çalındı. Milli Kütüphane’de görev yapan Salih Bey isminde bir uzman portal hazırlıyormuş, daha doğrusu Milli kütüphane web sitesini revize edecekmiş. DPT bunun için 150 milyar para vermiş... Portal! Aman dedim, bu benim portal olmasın. Hemen koştum Mali İşler Şubesine. Evet, Fikir ve Sanat Eserleri Portalı... Efendim, bu proje ile ilgili hiçbir bilgileri olmadığı için, sadece ayrılan ödeneği harcamak amacıyla, Milli Kütüphane web sitesi ile ilgili bir çalışma başlatmışlar. Konuyu anlattım, projeyi gösterdim ve dedim ki, “Projenin amacı ve kapsamı bu. Bu ödeneği kişisel girişimlerimle ben çıkarttım. Amacı dışında beş kuruluş harcarsanız yanarsınız.”

150 milyar lira o zamanki kur üzerinden yaklaşık 100.000 ABD Doları.

Oradan hemen Başkanın Makamına çıktım. Bu arada Başkan değişmiş, Tuncel Acar görevden alınmış, yerine vekâleten Celal Tok atanmıştı. Celal Bey “Ahmet Bey, biz bilmiyorduk. Durum böyleyse harcamayız o parayı web sitesi için.” dedi. “O yetmez, Celal Bey. Bu konu, bizim dışımızdaki Bakanlık birimlerini de ilgilendirdiği için, Bakanlığın Birim Amirleri Toplantısında gündeme getirmeniz lazım.” dedim. “Tamam Ahmet Bey.” dedi. Bu Celal Bey kütüphaneci değildi.

O zamanlar, her pazartesi günü, Bakanlıkta, Bakanın veya Müsteşarın başkanlığında Birim Amirleri Toplantısı yapılırdı.

Görüşmemizden bir hafta sonra çağırdı beni Celal Bey. “Ahmet Bey, ben Birim Amirleri Toplantısında konuyu gündeme getirdim. Fakat yeterince anlatamadım. Bir sonraki toplantıya sen de gel, kendin anlat.” dedi. Kabul ettim. Beraber gittik Celal Bey ile sonraki toplantıya. Bakan Atilla Koç yönetiyordu toplantıyı. Celal Bey söz aldı: “Sayın Bakanım. Bizim bir projemiz var, DPT 150 milyar lira ödenek ayırmış. Konuyla ilgili uzman arkadaş, detaylı bilgi verecek.” dedi. Kalktım ayağa, dilimin döndüğünce anlattım süreci ve projeyi. Bakan ve diğer birim amirleri dinlediler. “Ee, ne güzel işte. Hazır DPT da ödenek vermiş. Hangi birimler ilgili bu projeye? Milli Kütüphane, Kütüphane ve Yayınlar Genel Müdürlüğü, Telif Hakları ve Sinema Genel Müdürlüğü, öyle mi? Hemen gerekli yazışmaları yapın, uzmanlarınızı görevlendirin, bu güzel projeyi elbirliğiyle yapalım.” dedi Bakan.

İçim pırpır, bir sevinç, bir coşku... Hemen yazıları yazdık, gönderdik.

İlk toplantı benim çalışma odamda oldu. Kütüphaneler ve Yayınlar Genel Müdürlüğünden Erhan Erkan, Telif Hakları ve Sinema Genel Müdürlüğünden Ali Bey (Soyadını anımsamıyorum) geldi.

Projeyi, hazırlanacak modüler yapıda birimlerin görev ve sorumluluklarını anlattım. Erhan Bey, projeyi gerekli ve yararlı bulduğunu, Genel Müdürlük olarak üzerlerine düşeni yapacaklarını ifade etti. Fakat Telif Hakları ve Sinema Genel Müdürlüğünden gelen Ali Bey: “Bu proje ne ki? Bizim Avrupa Birliği ile yapacağımız Twinning Projesi var, tam 1,5 milyar dolar. Bu proje kapsamında yapmamız öngörülen işleri, biz zaten o proje kapsamında yapacağız. Dolayısıyla bu projede yer almamıza gerek yok.” dedi çıktı. Anlattıysam da, farkı anlamadı. Bir hafta sonra yeniden toplanmaya karar vererek bitirdik toplantıyı.

Konuyu Celal Bey'e ilettim. "Olur mu öyle şey? Bakanın talimatı var, ben gerekeni yaparım." dedi.

Bir hafta sonraki toplantıya Erhan Bey geldi. Telif Hakları ve Sinema Genel Müdürlüğünden kimse gelmedi. Durumu yeniden Celal Bey'e ilettim. "Konuştum Genel Müdürle. Gereğini yapacak, katılım sağlayacak." dedi. Fakat değişen bir şey olmadı. Erhan Bey de dedi ki: "Onlar olmazsa anlamı yok bu çalışmanın. Bundan sonra ben de gelmeyeceğim."

Ne mi oldu o proje ve ayrılan 150 milyar lira? Vallahi bilmiyorum. Ben de pes ettim, işin peşini bıraktım.

"O mahur beste çalar, müjgânla ben ağlarız."

Nur içinde yat sevgili Müjgân.